

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

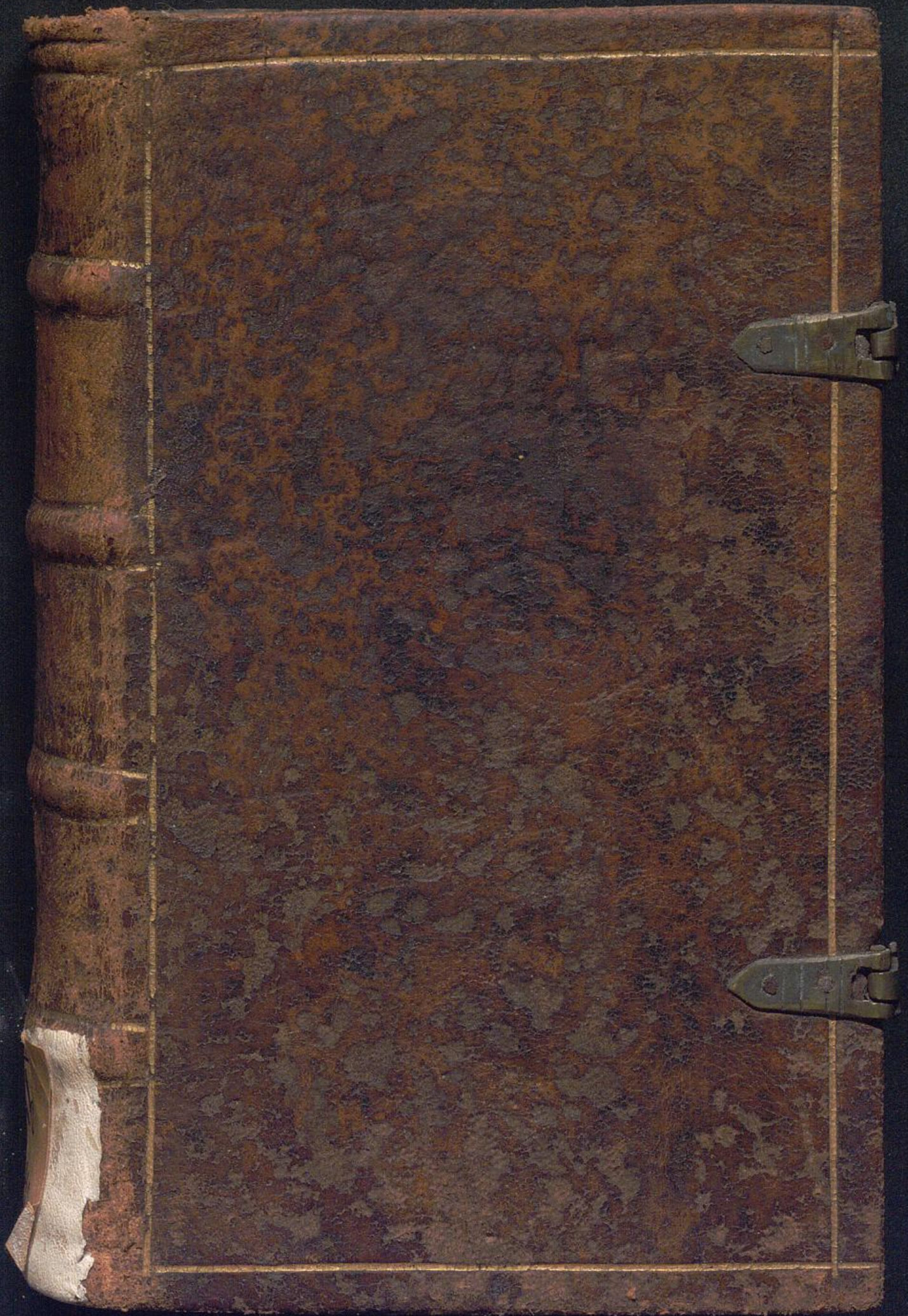
Universitätsbibliothek Paderborn

Vier Gront-Reghels der Christelijcke wijsheyt

Manni, Giovanni B.

Antwerpen, 1683

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50172)

Th. 2912.

9. W
40.

Vitis hominis metamorphosi

V I E R
GRONT-REGHELS

der Christelijcke wijsheyt,
GHETROCKEN

UYT VIER BEMERCKINGHEN
DER EEUWICHEYT,

DOOR

P. JOAN. BAPTISTA MANNI

In't Italiaensch beschreven, ende verduyft

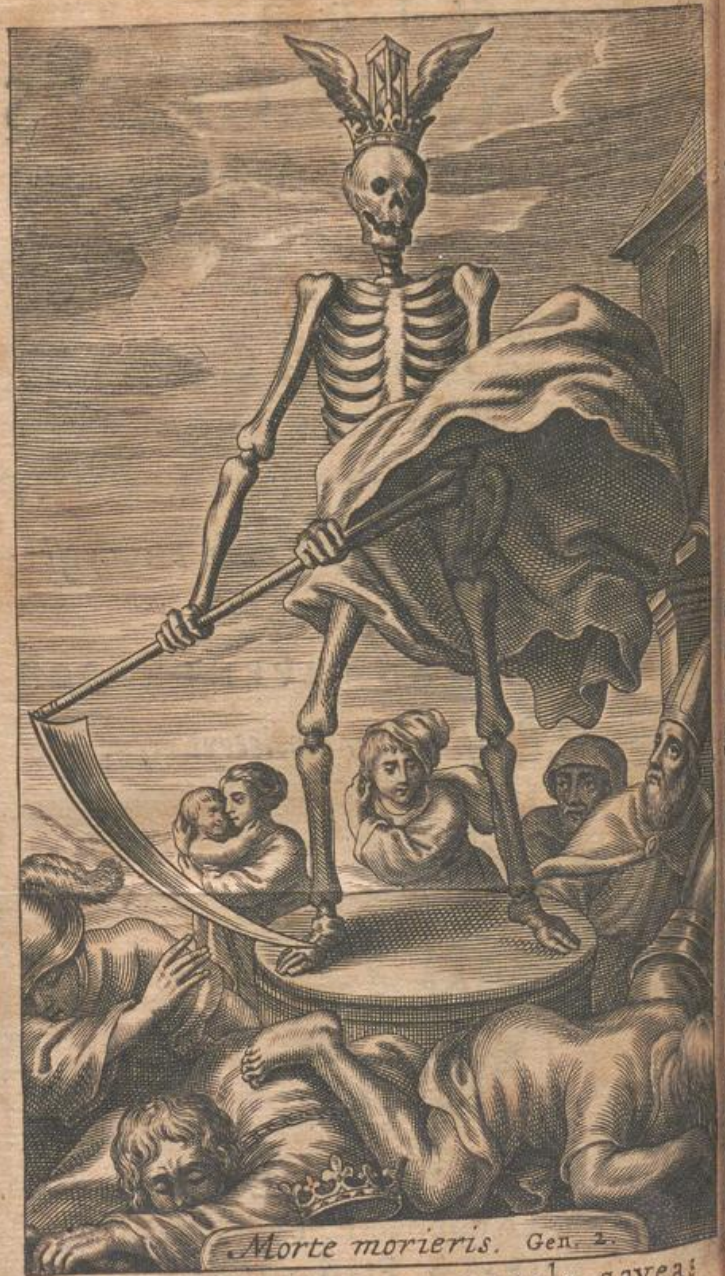
DOOR

P. DANIEL VAN PAPENBROECK

beyde Priesters der Societeyt Iesu.

ANTWERPEN,
By Michiel Knobbaert, by 't Professen-
huys in S. Peeter. 1683.

Morte morieris. Gen. 2.

Ne mortem paveas, a malo caveas

VOOR-REDEN

abit homo in domum æternitatis suæ.

Den mensch sal gaen int huys van sijne

EEUWICHEYT.

Eccle. XII.

Siet hier Leser, wie ghy zijt, die uwē **EEUWIGHE** saligheyt betracht, vier Gront-reghelen der Christelijcke wijsheyt, ghetrocken uyt vier bemerckinghen der Eeuwicheyt; besloten in weynghe, maer sappighe woorden. Ick blijve u borghe, datse in u hert seer wonderlyck wercken sullen, indien ghy die wilt in't gout-ghe wicht weerdēren.

Veel schrijvers hebben met grooten lof en noch meerder profijt der zielen dese saeken in groote boeken verhandelt: maer oneyndelyck zijnde, en van noyt so wel uyt-gevoert worden, oft daer blyft noch meer te segghen; ende het en is een jeder niet ghelegghen groote boeken te koopen ofte te lesen.

Wat my aengaet, ick soude gevreesst hebben my selven te verliezen, worpende het ghepeys inde ontrondighe Eeuwicheyt: maer den H. Augustinus reyckt my het goude lootsnoer van zijn crediet, om daer in te springhen met hope van gheluckige nytploofste, wanneer hy seyt;

A 2

Seght

Seght vande Eeuwicheydt al watghe wilt ;
ende seght daerom al watghe wilt , op datghe alijc
wat te peysen hebt vant ghene noyt ten vollen gesejt
en kan worden.

Om u treck te gheven tot dit boeccken, kan ick u
een sake alleen segghen, dat het kleyn is van beslagh,
ende effen-uyt gheschreven met eenvoudighe penne :
maer echter veel mergh in heeft tot onderhoudt der
ziele.

Ick hebbe de goddelijcke schickinghe anbeden,
wanneer het selve over veertigh jaeren sonder my-
nen naem en wete, te Venetien in druck is gheraecte,
door't bevel van de Doorluchtighste Me-vrouwe
Maria Gonzaga, wiens Predicant ick alsdan was,
die dat van my alleen schriftelijck ontfanghen had
om te lesen. Hier naer is het meermaels ghedruckt
ende herdruckt, oock in verscheyde taelen, ende heeft
onder menigher-hande uyt spraeck in veele ghewesten
der werelt, soo binnen als buyten Italien, langhs on-
tallijcke handen gheloopen, doorvaerende menigh bert
met een leetwesighe aendachticheyt. Want het beliefs-
de den Heere, die jet van niet maken kan, de mueren
van Iericho omverre te smijten, met het krachte-
loos gheklanck van een soo slechte trompette. Ia some-
migh gheestelijcke Medecynen, hebbende het selve
voor penitentie te lesen ghegheven aen hunne kran-
ke biecht kinderen, hebben dat souvereyn ghewonden,
oock aen de ghene welcker brandende kortzen ende
overdrage apostenmen schenen ongeneesbaer te wesen.

DER EEUWICHEYT. 5

En laet het u niet verdrieten weynigh oft veel daer in te lesen : ghy sulter ghenoech in vinden , hoe weynigh dat ghy voorneemt. Wie weet of desen ooghenblick dieghe daer in sulz besteden niet en sal wesen het beginsel van uwe eeuwighe salicheyt?

T'is weynigh dat ick u vraeghe, biddende dat ghy uwe oogen maer eens laet loopen over 't gh'een in sy selven heel kort is, gelyck ghy siet; ende dien niet teghenstaende in vier deeltjens bescheyden : waer van het eerste op de Eeuwigheyt der Ziele past, het tweede op de Eeuwigheyt des Lichaems , het derde op de Eeuwigheyt vanden Hemel , en 't vierde op de Eeuwigheyt vande Helle. Ghy kont het doorloopen , oft seffens oft by deelen : maer al loopt de ooghe , ghy moet het verstant wat staey gheven, om te letten op de ghewichticheydt van 't voorghehouden stuck, want daer ten hooghsten veel aen hanghe.

Leest: maer gelyck de voghelkens drincken, druppel voor druppel: want elcke redeninghe wel overleyt zijnde , kan ghepeysen veroorsaken van groot ghevolgh.

Godt wil u en my doen beminnen het overdencken der Eeuwigheyt, om nu en inder eeuwigheyt met hem te kunnen leven.

Considerād. e finis & s̄m̄ finem dirigend' ē curs
Cal. Col. 17

EEUVVICHEYT DER ZIELE.

Quid prodest homini si mundum uni-
versum lucretur, animæ vero suæ
detrimentum patiatur.

*Wat kan het den mensch baten dat hy de
heeie werelt win , indien hy sijn ziele
verliest? Matth. xvi.*

DEn eersten en voornaemsten grond-
reghel wordt ghetrocken uyt de be-
merckinghe der *Eeuwicheyde* , ver-
voeght met eene levendighe kennis van de
weerdicheydt der *Ziele* , ende een omberoer-
lyck voornemen van die meer te achten dan
al wat het lichaem aengaet : want daer en is
maereen *Ziel* , een eenighe , een eeuwige
Ziel. Ick segh eene *Ziel* , die maer eens alleen
verloren zijnde, noyt meer en kan herwon-
nen worden ; ende eens ghewonnen , noyt
meer verloren.

Dat dan den leser in't binnenste zijns her-
te eens overweghe dese weynighe linien ;
ende als oft hy met de voetstappen der ghe-
dachten

dachten gekomen waere voor de twee poorten der *Eeuwicheydt*, waer van de eene naer den Hemel leyt, de andere naer den afgrondt der Helle; ende die als door Gods handt gheopent vindende, laete zyn ooghen vallen op de oneyndelycke hooghde en diepte van die ombepaelde eeuwen, by sich selven meermaels en meermaels herhaelende dese dry woorden

Noyt, Eeuwicheydt, Altyt.

En sich dan keerende tot zyn *Ziele*, de selve vanden slaep opwecke segghende:

Ah! weest ghedachtigh mijne *Ziele*, dat ghy eeuwich zyt, ende eeuwiglyck moet leven, oft in gheluck-salicheyt oft in ellende. Leest voor de *Eeuwicheydt*, strydt voor de *Eeuwicheydt*, lydt voor de *Eeuwicheydt*. Want stryden ende lyden in een leven, datmen sonder lyden en stryden niet passeren en kan, dient tot een eeuwiglyck gheluckich oft eeuwichlyck ellendigh leven.

De doot is de poorte der *Eeuwicheyt*, ende als ghy tot daer toe sult gheraeckt zyn, indien gy die vanden Hemel niet in en treedt, maer af-gesmeten wort langhs die van de Helle, wee u! want ghy aldan met den Engelschen Koninck Henricus den achtsten wel sult moghen uytroepen, *wy hebben's al verloren:*

verloren: overmidts eenen mensch, zijn *Ziel* verloren hebbende, niet meer en heeft te verliezen oft te winnen.

Als ghy nu sult den voet ghestelt hebben op de dorpels der *Eeuwicheydt*, gaet al- lenghskens binnen stap voor stap; ende over- leght by u selven, dat de *Eeuwicheydt*, alhoewelse oneyndelyck is, ende in haer be- sluyt ontallycke eeuwen, ontallycke maen- den, ontallycke weken, ontallycke daghen ontallycke uren, ende ontallycke minuten, ende boven dese ontallycke noch andere on- tallycke minuten, uren, daghen, weken, maenden, jaeren, en eeuwen; evenwel, als oft zy bepaelt waere, wortse in dees twee korte woorden begrepen, die nochtans gheen eynde en hebben, *Noyt*, *Noyt*, *Altydt*, *Altydt*. O goeden JESVS, wat een on- ghemeten zee is dit? sonder grondt sonder oever, sonder palen en sonder eynde. O hoe klopt mijn hert, hoe slaet den pols, hoe ver- kilt mijn bloedt, als de ghepeysen my onstel- len, bottende tegen dat *Altyt* en *Noyt*, *Noyt* en *Altyt*.

Eenen *Altydt*, die *Noyt* eyndighen en sal: eenen *Altydt*, die uyt ons ghedacht *Noyt* gaen en moeste: eenen *Altydt*, die even als een snydende mes dweers door pas- seert de ziele der sondaeren: eenen *Altydt*, die

die

die even als eenen scherpen doorn doorsteekt het hert vanden rechtveerdighen : eenen *Altydt*, die de sterckste pilaeren der Kercke heeft doen beven : eenen *Altydt* die de woestijnen en kloosters vervult heeft, die de suyverheynt der Maeghden bewaert heeft, die de Martelaers hun bloedt af-getrocken heeft, die de heylicheyt gebaert heeft ende de onnooselheyt onderhouden.

O *Noyt* ! ô *Altyt* ! ô *Altyt* ! ô *Noyt* !

Noyt en is hy quaet, die peyft op *Altydt*.

Altyt is hy goet, die den *Altyt* voor ooghen heeft.

Noyt, *Altyt*, *Eeuwicheyt*:

Siet mijnen vriendt, ghy steeckt alreede in't midden der *Eeuwicheyt*, die gheen midden en heeft ; inden loop der jaeren, die noyt en eyndighen ; inden rinck, wiens omloop eeuwich is ende het middelpunt op alle tyden : want altyt durende noyt eyndighen en sal, ende altyt sich uytstreckende en sal noyt bepaelt worden : eene ghestadighe onveranderlyckheyt, eene onstervelycke ghestadigheyt: een radt dat, altyt draeyt ende noyt stil en staet : een fonteyn, wiens waters door ontallycke buyzen altyt loopen en wederom keeren, sonder in d'een of d'ander oyt op te hou-

houden; een water-ader, daer een gedurighe riviere uyt spruyt van aldersoetsten zeghen oft alderbitterste vermaledydinghe: een serpent, dat sich in't rondt omleght, stekende synen steert in den monde, soo dat het nergens en begint te eyndighen, maer verthoont sich sonder middel en sonder eynde. Ghy wilde weten wat de *Eeuwichheydt* was: siet ghy hebbet verstaen sonder dat te verstaen: want alle dese ghelyckenissen, daerse mede beschreven wordt, alhoewel sy veel schynen te bedieden, en legghen gants niet uyt. Een mierken en kan by gheenen olifant vergheleken worden, veel min t'gheen oneyndigh is by eyndelijcke saken. Nu wat isser oneyndelycker als de *Eeuwichheydt*, aenghesien zy uyer nature oneyndelijck is, ofte de oneyndelijckheyt selfs. Naer duysent jaeren, naer duysent millioenen van jaeren, en duysent millioenen van millioenen der eeuwen, en konde niet gheraken tot het eynde, of tot het midden, ja niet tot het beghinsel der *Eeuwichheydt*. Soo langh als de aerde, aerde; den hemel, hemel; Godt (ô Heere! wie kan dit oyt begrypen, t'gheen nochtans allentsins seker is?) soo langh, segh ick, als Godt. Godt sal wesen; soo langh sullen de salighe, saligh; en de verdoemde, verdoemt blyven: ende om dat Godt noyt op-houden en kan Godt
te

te zijn , en kunnen de verdoemde noyt op-
houden verdoemt ; nocht de salighe, saligh te
wesen.

Och oft wy dickwils peysden op desen
Altydt ! hoe licht ende kort soude ons
schynen alle lyden ! hoe soet en vermakelijck
allen aerbeyt om te komen tot het eeuwigh
ghenieten van den eeuwighen Godt ! Hoe
ver' souden wy ons houden van alle sonden !
Hoe jeverigh soude wy syn tot goede wer-
ken ! Hoe wel souden wy trachten te beste-
den dien ooghenblick , daer de *Eeuwicheyt*
aen hanght !

Doet dan , ô Eeuwighen Heer, doet door
uwe bermhertigheyt open onse ooghen , om
waerachtelijck te doorsien, hoe onghemeren,
hoe gheluckigh oft ellendigh de *Eeuwig-
heydt* is : maect doch dat wy soo leven
op desen ooghenblick tyts, die ghy door uwe
ghenade ons hebt ghegheven, en't selve soo
besteden, dat het ons inder *Eeuwicheyt* magh
baeten.

Dit roepen wy , dit preken wy aen een je-
der , om die zielen te bewaeren , die niet en
betreden den wegh der godt-salighe *Eeu-
wicheyt* , maer blindelinx loopen naer
den af-grondt der *Eeuwighe* rampsaligheyt.
Hooft ô Christenen , hooft ô Heyde-
nen , al die der leeft over den gantschen aert-
bodem,

bodem, en woont inde uyerste gewesten der werelt : hoort altemael dese dry woorden , *Noyt* , *Altyt* , en *Eeuwicheyt*. Saligh zijns die nu inden hemel u ghenieten, ô Eeuwighen Godt, gheluckich boven gheluckich , want zy sullen u loven in de eeuwen der eeuwen.

O *Eeuwicheydt* sonder paelen ! ô hooghe , ô breede , ô diepe *Eeuwicheydt* ! oneyndelyck hooghe , oneyndelyck breede , oneyndelijck diepe *Eeuwicheydt* ! Van dit Ooghenblick levens , ô steiffelijck mensch , hanght een *Eeuwich* leven of sterven. Hier toe leydt u de wellust der wereltd , daer toe brenght het Cruys van Jesus : kiest 'tgeen u best behaeght : want het staet u vry te leven of te sterven, maer zyt ghedachtich dat soo het leven als het sterven is voor een *Eeuwicheyt*.

Als ghy soo verre met de ghepeysen gekomen sult wesen, ô leser wie ghy zyt , dan sal den H. Joannes Guldemont stutten den ombetoomden loop van uwe ongeregelde passien , ende u met dese woorden aanspreken. Seght my hoe veel handen hebr ghy ? Twee : Godt wilse u bewaeren : maer om datg'er twee hebr, quaemt ghy by gheval de een te verliezen, ghy behielt noch d'ander. Ende hoe veel voeten hebr ghy ? Twee : Den Heer
laetse

laetse u behouden ; maer met ongheluck den eenen af-gekapt wesende, sout noch den anderen hebben. Ende hoe veel oogen hebtghe ? Twee. Dese u gheschepen heeft moetsse behoeden , wantse u soo lief zijn ; maer sooder eene verduystert wierde met een overwasschende schelle die niet af-gepelt en konde worden, daer blever u noch een over. Maer nu dan , hoe veel *Zielen* hebde ! Hebtgher twee , veel gheluck daer mede : want d'een verloren gaende , kont de andere noch behouden. O mynen Godt ! ô mensch ! ghy en hebt maer een *Ziel* , een eenighe *Ziel* , een eeuwige *Ziel* , sooghe dees verliest ghy en behouter gheen andere , sooghe dees behoudt ghy behouter eene dier u hondert en duysent zielen weert is : sooghe dees verliest ghy verliestse voor *Eeuwich* , sooghese behoudt ghy behoutse voor *Eeuwich* ; dese behouden en kan noyt meer verloren worden, verloren en kan noyt weder ghekrege worden,

O Christen mensch , waer is u gheloof ? waer is u verstant. Laet ons aen't kort gheweer komen, hier houd ick u staen , ghy en sult my niet ontsnappen. Gheloofst ghy de *Eeuwicheyde* , of en gheloofdese niet ? Gheloofdese niet , ghy doet te veel : gheloofdese, ghy doet al te luttel. Wel hoe ? macck
ghy

ghy meer wercks van vier voeten aerde, van wat roock der eere, van eenen ooghenblick plefiers, van een handt-vol stucxkens die wat gheel sien, oft ronde bollekens uyt eenighe zee-schelpen, als van uwe arme *Ziele*, uwe eenighe, uwe eeuwighen *Ziel*? Ghelooft my maer, en ick ben voldaan.

Soo dese alhoewel weynige woorden aen u, die de *Ziele* min acht als het slecht ghelt, te veel duncken; ick ben te vreden, dat ghy in u herte print niet meer als dees twee woorden, *Eenighe-Ziele*, *Eeuwighen-Ziele*. Soo sult ghe als de bekoringhen u prickelen, als de voorworfels der ghenoechten u aenlocken, als de sinnen u streelen, met desen staelen schilt af-weiren alle de slaghen der vyanden; ghelyck eertyts Keyser Karel den vyfden, aen wie naerder handt het gepeys der *Eeuwicheyt* de Kroone van't hooft heeft geruckt, af-sneed den draet des onrechtveerdighen raets van eenen Politiken Atheist, segghende; *Maer daer is een Ziele*. Och oft den mensch dickwils by zy selven herhaelde; *Maer daer is een Ziel, een eenighe Ziel, een eeuwighen Ziel*. Ghy sult glorieus wesen als eenen Alexander, ghelukkig als eenen Cæsar, rijk als eenen Cresus, schoon als eenen Absalon, sterck als eenen Sampson, minnelijk als eenen Jonathas; de ryckdommen, de eeren, de verheve staeten,
de

de meeste plesieren sullen 't u went in huys
rollen beneffens allen voorspoet : maer en
sulghe dit niet al , t'zy lief of leet , moeten
hier laeten inde ure des doodts , naer vier of
vyf daghen dieghe sult hebben gheleest ?

Wat salder dan , ô versteenden sondaer ,
wat salder dan gheschieden met uwe *Ziele* ,
uwe eenighe *Ziel* , uwe eeuwige *Ziel* ?

O gulde waerheyt , ô gront-reghel der sa-
licheyt ! weynigh verstaen en weynigher ghe-
bruyckt vande werelt ! *Eenighe ziele* , *Eeuwighe*
ziele , wiens verghetentheyt my doet roepen ;
O daer en is gheen gheloof , daer en is gheen
verstant , daer en is gheen bedencken in den
ghenen die sondicht.

Ziele : *Eenighe :* *Eeuwighe*
Noyt : *Altyt :* *Eeuwigheyt.*

*Heere, verlost myn Ziel van het slaghsweert, en
de myne eenighe uyt de klauwen van den bloet-bont.*
Psal. 21.

Salva

Salva Animam tuam.

Maeckt u *Ziele* salich. *Gen. xxix.*

TReedt onder de voeten al dit poppen-goet,
Dees affchen en stof dat met den wint wegh-
vlieght :

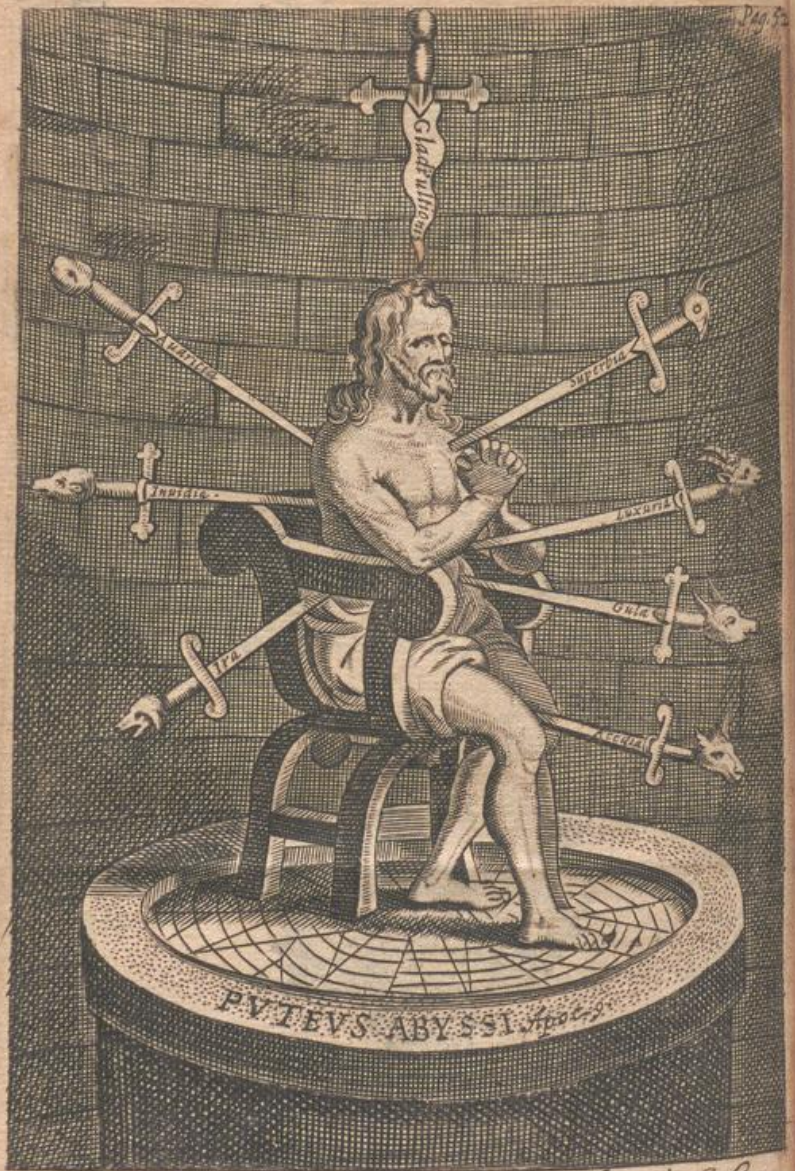
Om de Ziel te behouden die leven moet,
En te winnen het gheen ons noyt en bedrieght,
Lydt voor de Eeuwicheyt, die gheen eynde kan
weten,

Alle kommer en smert daerghe me wordt gesmeten :
Besteet uw ghepeys om schatten van waerde
Te maken nyt 't slyck en slijm deser aerde.

B

EEU-

In pūcto ad inferna descēdunt Job. 2

EEUWICHEYT DES LICHAEMS

Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam.

Die om syn lichaem te voldoen Godt derft vergrammen, salt selve inder Eeuwicheyt verliesen: en die om de liefde des Heeren dat sal versterven, sal het voor Eeuwich salich maken. Matth. xvi.

D En tweeden gront-reghel, die uyt de aenmerckinge der *Eeuwicheyt* getrocken wort; is een sterck opset van het *Lichaem* qualyk te handelē, om 't selve deughe te doen; ende dat te doen lyden op dat het inder *Eeuwicheyt* niet en lyde. Dese Gront regel bestaet in twee deelen, welcke voor't eerste schynen vrende graetsels te syn: maer sooghys opweghen wilt inde schale des geloofs, ghy sult daer in bevinden twee onwederlegelycke waerheden, alderkrachtighst om u

B 2 dade.

dadelyck te bekeeren, *Lyden om niet te lyden, Qualyck handelen om deught te doen*, Want aenghesien wy door't gheloof verlekert zyn van de toekomende verrijssnisse der *Lichaemen*: soo weten wy oock even sekerlyck, dat dese in dit leven sachtelijck gehandelt wordende met teghen Godt te sondighen, moeten inder *Eeuwicheyt* qualijck ghetraect worden: ende dat de *Lichaemen* uyt vrees van Godt te vertoornen nu verstorven wordende, sullen levendigh worden om te genieten in't ander leven een *Eeuwich* pleisr. Oversulx die zyn vleesch op desen teghenwoordigen tytrauw aentast, doet het deught voor de *Eeuwicheyt*: en het selve nu doende lyden, maect ghy dat het inder *Eeuwicheyt* niet te lyden en sal hebben. Als u dan het opschrift van desen Gront-reghel, *Eeuwicheyt des Lichaems*, wat vreemt voorvallen sal, als oft het een graetsel waer; verbetert uwe inbeeldinghe, ende aendenckt, dat alhoewel u *Lichaem* eens moet wesen het aes der wormen, en binnen vier daghen in asschen veranderen; het selve vleesch nochtans ende gheen ander, in den uystersten dagh des werels moet verrijssen, ende sich weder met de ziele vervoegen, sonder datse oyt meer sullen kunnen scheidend, oft oyt meer sterven. Dese waerheyt wel bevroet zynde, opent in't herte des rechtveerdi-

veerdighens een fonteyne van honingh, ende doet in dat vanden sondaer stroomen een beke van galle. Den rechtveerdigen verheught sich, als hy aenmerckt, dat aen zyn *Lichaem* voor een kort-passerende lyden den eeuwighen loon bereyt ghemaectt wordt: maer den sondaer schroomt wanneer hy denckt, dat voor het *Lichaem*, welck hy nu soo streelt en bemint, de *Eeuwighe* straffen te verwachten staen om een rydelyck plesier.

Godt gave dat het gepeys der *Eeuwicheyt*, in het Christen volck eeuwelyck soodanige veranderinghen veroorsaecte, als gheschiet is aen eenen herseloosen jonghman, den welcken sich bouwende kasteelen inde locht en torens op't fant, gheleyt heeft het fundament van zyn *Eeuwighe* saligheyt.

Desen, ghelyck de ledighe pleghen, eens niet wetende alleen wat doen, ende springende ghelyckmen seyt met zyne ghepeysen van tuyn op staeck, verbeelde sich wonder dinghen en seyde:

O hoe gheluckich ben ick! wat heb ick goede dagen! Maer dat dit altyt duerde, sonder oyt te manckeren! kond ick myn gheluck maer eens eeuwich maken! My en gebreken gheen ryckdommen, ick heb menigh-te vrienden, ick houde banketten en worde wederom ghesesteert ghelyck de groote, ick
 B 3 gheef

gheef myn sinnen toe al watle wenschen. T'is waer dese loeticheyt is met veel bitterheyt vermengt : maer echter 't gheen my meest in dese ghenoechten mishaeght, is datse met de doot al eens moeten eyndighen. O doot ! kost ick u doen sterven. O ! dat het mogelyck waer altyt te leven, altyt vermaeck te nemen op dese werelt , altyt den drift der gheneghentheden te volghen !

Van hier wat voorder worpende zyn gedachten, seyde hy : Maer ofter eenseenen Enghel uyt den Hemel quam , die my van Godts wegghen den keus brocht op een wit papier met dese woorden. Ghy sult ses hondert jaeren leven in een van dese twee manieren ; oft vyf-en-twintich jaeren gevangen te sitten met dusent en dusent ellenden , midts datghe de rest van de volgende jaeren moeght leven in volle plesier en wellust : of wel ter contrarie vyf-en-twintigh wesen in allen overvloet, maer daer naer sitten onder eenen donckeren toren , etende u broot met benauwtheyt , en u water met tranen menghende. Wat raet soud ick hier schaffen ? Voorwaer ick soude uyt sinnich zyn indien ick het eerste niet en koos. Want wat zyn vyf en-twintigh jaeren vergheleken by seshondert ? met vyf-en-twintigh van verduldicheyt, soude ick vyf hondert en vyf-en-seventigh

t'seventigh van genoechte koopen : vyf-en-twintigh jaeren soude ick qualyck , maer vyf-hondert vyf-en-t'seventigh wel wesen.

Als hy nu soo verre ghekomen was, heeft hem den Heer ghetref, doorschietende zyn hert met eenen gulden pyl van foodanighe spraecke , die tot hem inwendichlyck seyde. O ellendich, o cattyvich mensch ! en sietghe niet hoe ghy tegen u selfs ghevonnist hebt ? Neemt datghe niet alleen vyf-en-twintigh maer hondert jaeren noch hebt te leven , en daerentusschen gheniet al watghe kont versinnen : maer volghens u gheloof hoe veel resterender dan noch? Niet ses hondert, niet ses hondert duysent, niet ses-hondert duysent millioenen; maer eene *Eeuwicheyt der Eeuwigheden*, inde welcke gy sult al stervende leven, onder ontelbaere pynen ende oneyndelyck meerdere als al wat 't menschelyck verstant bevroeden kan. Dunckt u dat dit een wyse mangelingh is : en dat dese partyen ghelyck staen? Het overleggen van dese Goddelycke Zyfer-konst heeft hem de resolutie doë maken van met de werelt noyt meer te handelē.

Hoe soet sou het ghedacht der *Eeuwicheyt*, aen ons maken de verstervinge des vleeschs, indien dattet noyt uyt ons hert en gonck, oft immers dickwils daer verneestelde. Christen mensch, soo veel als ghy bemint, 'k en segh

niet uwe ziel, maer u *Lichaem*, overpeyst dickwils dese woorden: *Kort leven*, *eeuwich leven*; *kort lyden*, *eeuwigh verblyden*; *kort verblyden*, *eeuwich lyden*. Indien het *Lichaem* sich beklaeght van't vasten, ghy sult het verstercken met te dencken op die *Eeuwige* banketten: kreunt het onder de rouwe kleederen, gy sullet voor ooghen stellen den rock der onsterffelyckheyt; weent het om zyn lyden, ghy sult het zyn traenen vaeghen, met het voorworplel van't *Eeuwich* verblijden.

Zeuxis, eenen vermaerden schilder, gevraecht wesende waerom hy soo langh op zyn stucken sat sonder daer te kunnen afscheyden; antwoorde. *Diu pingo quoniam Aeternitati pingo*. Ick schilder langh, want ick schilder voor de *Eeuwicheyt*. Dat ons *Lichaem* maer eens wel vatte, dat zyn schilderyen voor de *Eeuwicheyt* zyn; dat elcken ooghenblick lydens, ter liefde Godts gepasseert, eenen treck van't pinzeel is op den doeck der ghelucksalighe *Eeuwicheyt*; ende elcke swaere sonden, begaen tot voldoeningh der sinnelyckheyt, een linie is op het panneel van de rampsalige *Eeuwicheyt*. Hierom soude ick wel wenschen datmen in't geestelyck leven vande die altyt durende roeringhe, die de Philosophen inde nature noyt en hebben kunnen vinden: 'k wil segghen dat de ooghen van ons
lichaem

lichaem gheftadelyck op ende neer sloegen; vergeselschap met een dierghelycke beroeringhe der ziele, inwendelyck sprekende ende seggende.

Hemel, Helle: Daghen en nacht, lyden en verblyden; leven en doot; doot sonder leven, leven sonder doot; lyden sonder verblyden, verblyden sonder lyden; nacht sonder daghen, daghen sonder nacht: Nacht en daghen, lyden en verblyden, leven en sterven inder Eeuwicheyt.

Men spreekt hier, ô Leser, van geen verheven speculation, die ghy soude kunnen segghen niet te verstaen om de plompheyde des verstants: men handelt van u *Lichaem*, van u vleesch, van u litmaten, van uwe sinnen, en men seght u dat u *Lichaem*, u vleesch, u litmaten, en uwe sinnen, die ghy soofstreekt en soofbemint, binnen de weynich daghen van dit u stervelyck leven oft levende doot, toekomt eenen *Eeuwighen* daghen oft eenen *Eeuwighen* nacht, een *Eeuwich* lyden oft een *Eeuwich* verblyden, een *Eeuwich* leven oft een *Eeuwich* sterven, een *Eeuwiche* helle, oft eenen *Eeuwighen* hemel.

Spreekt dan, beminden Leser, dickwils u *Lichaem* aen ende seght: Weest ghedachtich myn *Lichaem*, datghe eeuwich zyt, ende leeft om eeuwichlyck gheluckich oft ongheluckich te wesen. Myne ooghen en wilt doch
uwem

uwen Godt niet vergrammen door het ghesicht, want ghy zyt *Eeuwich*: myne handen werckt ter lietde Godts, want ghy zyt *Eeuwich*: myne voeten wandelt langhs den wech der Goddelycke gheboden, want ghy zyt *Eeuwich*: myne ooren luystert naer Gods woorden, want gy zyt *Eeuwich*; myn vleesch versterft u en doet penitentie, want ghy zyt *Eeuwich*.

Soo fullen wy preken aen de schaeren onser sinnen, ghelyck Christus preeckte aende schaeren zynder discipelen, met dese sententie; die alhoewel niet beschreven in't Evangelie, nochtans aengheteekent staet by Clemens Alexandrinus, *Estote boni trapezita*, Weest wyse wisselaers: en ontfanght het courant niet voor permissie gelt: geeft de slechte munte van het *Lichaem*, die echter billioen is, voor de alder-kostelyckste tresooren der *Eeuwighe* goederen. Neen, ick segh qualyck: houdt u *Lichaem* in grooter weerde, en maeckt van aerde goudt; want indien ghy't nu, als't maer aerde en is, onder de voeten trappelt; ghy sullet in't ander leven, wanneer't verresen sal zyn, in goudt verandert vinden.

Aen eenen grooten dienaar des Heeren is veropenbaert gheweest, dat hy om te bekomen de croone der volherdicheynt sich ghemeynsaem

DES LICHAEMS. 27

meynsaem sou maken dese korte spreuke :

O hoe weynich ! ô hoe veel !

O hoe veel ! ô hoe weynigh

O hoe weynich verblyden hun de son-
daers in dit leven ! ô hoe veel lyden zy in't
ander ! O hoe weynich moeten Godts die-
naers hier lyden ! ô hoe veel sullen zy hun
daer verblyden !

O hoe weynich, ô hoe veel !

O hoe veel ! ô hoe weynich !

Dese korte maer sappighe woorden, sullen
u hert , indien't van gheen marber en is ,
evens als scherpe schichten doorvaren , en
daer een levendighe wonde maken. Ghy sult
aenschouwen het Lichaem van eenen Lau-
rentius gebraden op den rooster des tirans ,
ende zyn hert brandende in Godts liefde ,
terwylen ghy uyt den mont Augustini sult
hooren, *Beatitudinem hic parare possumus , possi-
dere non possumus*. Wy kunnen de salicheyt hier
wel koopen, maer wy en kunnen se hier niet
besitten.

GRANUM

Granum frumenti cadens in terram.

Het koren-graentjen op der aerde
vallende. Ioan. xii.

DE bloedige druppelen zyn robynen heel schoon
Traenen syn peerlen van een leerwysich
hart :

Den aerbeyt, de suchten cieren sceppter en kroon,
Daer 't scherp hayren kleedt voor purper geacht
wert.

Maer sceppter en kroon, waer van wy u spreken,
En hebben noyt eynd oft ander ghebreken :

Daerom s'eyt hier al veel ende met volle han-
den,
Om de vruchten te maeyen in d'eeuwighe lan-
den.

U:
le
oon.
sich
acht
en,
kan-
lan-
U:
cu quã sordet tell^o.cũ coelum aspicio *S. J. P.*

87.

EEUWICHEYT DES HEMELS

Quod in præfenti momentaneum & leve est tribulationis noſtræ , ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

Voor het alderlichſte aefken van ons teghenwoordich lijdē, ſtaet ons inden hemel bereyt een groot gewicht van eeuwighe glorie. 1L. Cor. IV.

DEn derden gront-reghel der falicheyt, diemen trecken moet uyt de bemerkinghe der *Eeuwicheyt*, is een vaſt opſet van te gheven den niet voor den al , de doot voor het leven, het teghenwoordich voor't toekomende, het tydelyck voor't oneyndelyck, de aerde voor den *Hemel*. O hoe wel leyde Thomas Morus , datter veel met de helft der moeyte, daer zy de *Eeuwiche* verderffenis mede koopen, ja met noch min, ſouden kunnen winnen de *Eeuwiche* falicheyt indien zy be-
geerden.

Wy

Wy en segghen hier niet van dese glorie hoedanich zy is, maer van haere *Eeuwicheyt*. Wy verwecken alleen den Leser om te overlegghen het ghepeys van Augustinus, dat allen het lyden van't teghenwoordich leven wel besteet soude zyn, voor eenen dagh des *Hemels* alleen: als oock om welop te wegen 't gheen Alanus seyt van eene Nonne, die ghestorven wetende naereen moeyelycke kranckheyt, en aen een van hare medefusters veropenbaerende door Godts ghehengnisse, overdeekt met glorie, onder andere dinghen seyde: Weet Vrindinne, dat ick om noch soo veel meer te winnen als verdient eenen enkelen Ave Maria, oock maer met kleyne devotie ghelesen, gheern weder keeren soude ende noch eens alle die swaere sieckte met dien herden doot-stryt onderstaen.

Evenwel, als die onghemetene vergheldingh, die Godt bereyt heeft voor zyne uytverkoorne, moeste eyndighen, dan soude ick eenichsins verontschuldighen de dwaesheyt der gener, diese soudē versuymen. Maer hoe kan ick nu, als den loon eeuwich is? want daer alle soeticheyt der aertsche ghenoechten bitter worden alleen met te peysen datse moeten eynde nemen: daer zyn de hemelsche onwaerdeerlyck om datse gheen eynde hebben en sullen. Mynen Godt, hoe weynich
kost

kost ons eene *Eeuwicheyt* van oneyndelycke goederen! O eeuwighen Heer, wat traenen sullen ons ellende ghenoech beweenen! Wy zyn gheschapen tot den *Hemel*, en nochtans ofnoyt of selden heffen wy onse ooghen op, om te beschouwen ons waerachtich vaderlant, ende om te bemercken dat den *Hemel Eeuwich* is.

Indien den *Hemel* wel aendacht wierde, alle de werelt wiert geheylicht. Wat en doet een mensch niet om ryckdommen te winnen? wat perijckels onderstaet hy niet om den vuylen lust van zyn sinnelyckheyt te bekomen? Ende nochtans heeft Godt, over al datmen soo ydelyck soeckt, galle gestort; ende een weynich stof ghestelt voor paelen aen de onstuymighe waters van onse begheerlykheden. Heden schynen wy wat te zyn, morggen ligghen wy in t'graf. Och hoe veel vindtmer die't goudt der sterren verwisselen met het slyck der aerde!

Dat jemant had de wonderlycke welsprekentheyt van den H. Eucherius, hy soude van dese bemerckinghe kunnen maken een goude keten, om alle de herten der menschen slaeven van de *Eeuwicheyt* te maken.

Hoe kan, seyt hy, enen mensch sich laten voorstaen dat hy jet wint, als hy met aerbeyt koopt de *Eeuwighe verderffenisse*, en verliest de

de oneyndelycke falicheyt! Dat en moeten
geen winste, maer verlies noemen: want de
waere winst bestaat in veel te koopen en
weynich te besteden. Ellendich als wy zyn,
om dat wy met onse begeerten heel averechts
wandelen; ende gheven in ons hert de laeste
plaetse aen't geen dat de eerste moet hebben.
Wat segg ick de eerste? Dit gepeys moeste
alleen plaets hebben. Bemindt gy het leven?
bemint het *Eeuwich* leven. Soeckt ghy het
leven? soeckt het *Eeuwich* leven. *Amantes vi-*
tam insinuamus, ut aeternam.

Den H. Philippus Nerijs, heel glorieus ver-
schynende naer de doodr aen een devoot per-
soon, roonde achter zynen rugh een stract
heel bestroyt met distels en doornen, seggen-
de: Hier langhs gaetmen naer den *Hemel*:
die daer roosen wilt plucken, moet nootake-
lyck de doornen passeren.

Alsmen aenden selven Heyligē te Roomen
eens presenteerde dē roodē Cardinaels hoer,
begonst hy te vluchten roepende, Den *Hemel*,
den *Hemel*. Spieghelt u aen dese exempels,
seyt den boven ghemelden Eucherius: want
gheen meerder sotticheyt en kander gevon-
den worden, als weynich op't veel, en veel
op't weynich te peysen. *Brevi tempori curam*
maximam, & maximo tempori curam brevem im-
pendere.

Civitatem permanentem inquirere.

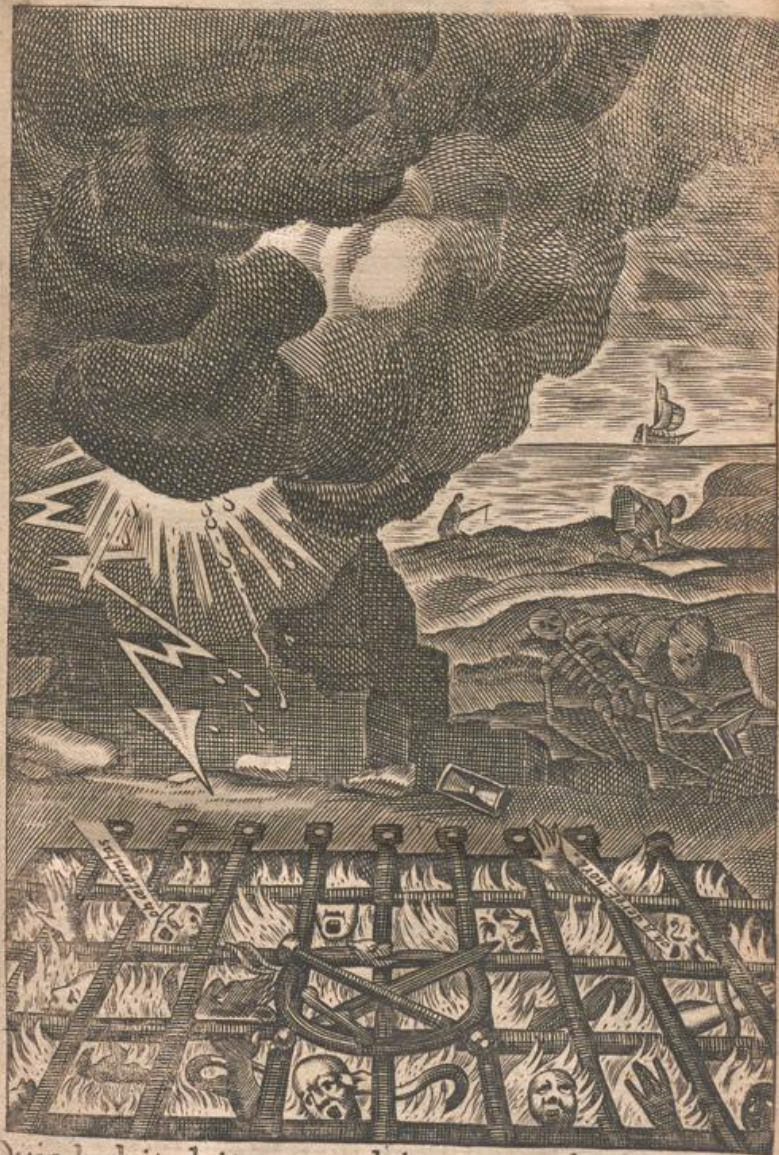
Een altyt durende Stadt soecken. 11. Cor. v.

O Eeuwich vaderlant waer in men altyt leeft,
Daermen altyt bly is, noyt en lydt of en
sterft:

Wy versuchten naer u, en naer die het al gheeft
Dat in 't hemelsch Sion met vreught wordt ghe-
erst.

Ons herte versaeyt walght over dees aerde
Siende hoe slecht s'is en hoe kleyn van waerde.
Het wenscht te ghenieten 't alderbeste lodt,
T'welck eeuwich sal dueren even ghelyck Godt.

Quis habitabit ex uobis cu ardorib' sēpiter
Ps. 33

EEUUVICHEYT DER HELLE.

Quis poterit habitare ex vobis cum igne devorante ? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis ?
Isaie xxxiii.

Wie sal van u, o sondaers, dorven woonen inden eeuwigben brandt, onder het verblindende vier ?

D En vierden en lesten gront-reghel der salicheyt, die men misschien den eersten sou moeten noemen ten opsicht der versteende herten, als alderkrachtichst om die te morselen, wordt inghelyx genomen uyt de aenmerckinge der *Eeuwicheyt*. Desen stelt ons op de reys naer de *Helle*, en doet ons noch levende met de ghedachten daelen in die pynelycxste af-gronden, om naer onse doot daer niet in ghesleypt te worden door de handen der duyvelen voor
eene

eene *Eeuwicheyt*. O groot woordt , als men
seyt HELLE.

Descendant , seyde David *in infernum viventes*, en Bernardus voeghter by , *ne descendant morientes*.

Dese medecyne, van een droghe alleen gemaect, is sterck ghenoech , om alle rotticheydt van't menschelyck hert te suyveren. *Laet ons wel dencken op de pynen der Helle* , want gelyck wel seydt S. Joannes Guldemont , *de ghedachtenis der Helle en salder ons niet laten in vallen*. Ick hadde bykans gheseyt , indien de menschen daer van een levendich gheloof ende ghedachtenis hadden , de *Helle* soude ydel van zielen wesen. Dat zyder nu vol van is en komt nerghens anders af , als om datseoft niet ghelooft of niet bedacht en wordt.

In Northumberlant stierf hier voortyts eenen man met name Drithelmus , ende naer dat hy door Godts toelatinghe ghesien hadde de pynen der *Helle* , is weder ghekeert in dit leven : maer soo verandert in alle zyn doen , dat oock de ghene die hem anders niet en kenden, wel konden verstaen , dat hy doot gheweest had en de *Helle* ghesien. Want hy vasten seer strengelyck veel daghen vervolgghens, droegh rouw hayren kleederen , omgorden sich met stekende ketenen , gheesselde

de sich tot den bloede , fliep op de bloote aerde ; en als oft het al niet en was t'gheen oock andere doen konden, soeckende onghebruyckelycke manieren van lyf-kastydinge , smet sich in't vervrosen water en bleef daer veel uren , of brande zyn vleesch met gloeyende kolen. Sommighe wyse mannen en vonden dit aenstel van leven niet goet, ende berispten hem als eenen ondiscreten moorde-naer zynselfs : maer hy , menghende de traenen ende suchten, met woorden vol ghevoelens, antwoorde hun : *Peiora his ego vidi.* Och ick heb wel arger dingen inde Helle gesien.

Mynen Godt seyt Hieronymus, seght my, hertneckinghe sondaers, wat peyft ghy als gy hoort seggen, Vier, Ys, Solfer, Stanck, Wormen, Scorpioenen, Tormenten, Pynen, Cruycen, Stuypen, Duyvels: wat verstaet ghy hier door ? Misschien een versierde comedie om te spelen op een toneel , oft een opghesette uytleggingh der predicanten , of een rymdicht der retoryckers ? *sed joci , joci non sunt, ubi supplicia intercedunt.*

Seghtmen daer-en-boven, u lichaem isstet van yser ? u vleesch isstet van stael ? Het moet zyn datghe meynt lidtmaeten te hebben die in't ander leven harder sullen wesen als diamanten. Ghy en hebt de couragie niet om
cen

een vierendeel uers barrevoets te wandelen over brandende kolen: hoe sult ghy als dan konnē wesen heel gedolvē, voor de gantsche *Eeuwicheyt* in een vier, by welck het ons vergheleken niet meer als koude affchen en is.

O *Helle!* ô *Eeuwighe Helle!* daerder soo veel in vallen, en soo weynighe op peysen. Hier maghmen immers wel vryelyck segghen, dat den mensch argher is als den duyvel: want desen naer't segghen van Cyrillus schroomt als hysc maer en hoort noemen, *quem ipse quoque Diabolus pertimescit*; ende den mensch en vreesst en niet.

Ick bid u verleent u selven een weynighsken staey om dese ghelyckenis te lesen, ô Christen mensch, die met volle galop naer de *Helle* loopt. Treckt met uwe ghepeysen uyt de eeuwicheyt der eeuwen, hondert duysent jaeren, jae hondert duysent millioenen van eeuwen; wat meynt ghy dat ghy dan een fierken af-ghenomen hebt vande *Eeuwicheyt*? Komt van nieuws, en neemter noch eens millioenen en millioenen af, boven t'gheen ghy te voren ghepeyst hadt; meyndt ghy gevonden te hebben het beghin oft eynde der *Eeuwicheyt*? Haelter noch af soo veel millioenē eeuwē alster zyn sterren inden hemel, waterdruppels in de zee, fierkens inde locht, sandekens op de aerde; meynt ghy dan het

minste ghekort te hebben op de *Eeuwicheyt*.
 Sy blyft soo gheheel, soo langh, soo hoogh,
 soo diep, soo uyt-ghestreckt, soo onbepaelt,
 en soo oneyndelyck, alse was in't beginsel.
 Overmidts by soo verre Godt aen de ver-
 doemde voorstelde dese conditie, datmen de
 gheheele wyde tussen hemel en aerde ver-
 vulle met her alderfynste stof, ende daer sal
 alle duysent millioenen van eeuwen een stof-
 ken afgehaelt worden door eenen Engel ende
 wegh ghedragen: als nu naer't verloop van
 soo veel ombegrypelycke eeuwen het laetste
 stofken wegh genomen sal zyn, dan sullen
 uwe pynen eynde nemen: die ongheluckige
 zielen souden soodanighe conditie met een
 aldermeeste blyschap aennemen, beginnende
 hun selven van nu af voor geluckich te hou-
 den; ende en souden nauwelyck hunne smer-
 ten ghevoelen, om den overgrootten troost
 die zy beseffen souden denckende, Onse py-
 ne is groot: 't is soo. Zy en kan niet grootter
 wesen: 't is soo. Maer echter zy sal noch eens
 eyndighen. Helaes! naer datter soo veel en
 soo veel eeuwen als wy gheseyt hebben, en
 die aen't menschelyck verstant ontelbaer
 zyn, sullen verlopen wesen; dan en salmen
 nocht het eynde hebben, nochte het middel,
 noch selfs het beginsel der *Eeuwicheyt*. O
 schroomelyck ghepeys.

DER HELLE. 41

*Punieris, ô infelix peccator, seght een devoot
contemplatif per mille annos, & illis exactis per
mille millia annorum cruciaberis; & post mille millia
annorum, quasi necdum puniri cæperis, per infinita
annorum spatia iterum torqueberis; nullamque anno-
rum aut seculorum multitudinem cogitabis, qua ex-
acta non supersit tibi infinita duratio, qua pæna plec-
tèris.* Dat is te segghen, uwe ellende, ô ramp-
salighen sondaer, indien ghy verdoemt wort,
soo veel als aengaet de langhduricheyt der
toekomende eeuwen, sal ghelyck wesen aen
de Goddelycke nature, even als dese ombe-
paelt en oneyndelyck. Godt sal altyt leven, en
ghy altyt sterven, nergens anders toe leven-
de als om te lyden: ende ghelyck het onmo-
ghelyck is dat Godt gheenen Godt en zy, soo
en kan den salighen noyt anders zyn als sa-
lich, noch den verdoemden anders als ver-
doemt.

Ick peyse somtydts, als oft ick van de
hooghste des hemels myne oogen neer sloech
op de nericheyt van d'aerde, wat doen alle de
menschen, die immers tot den hemel gescha-
pen zyn? waer me houden zy hun besich?
waer op peysen zy? O wonderlycke saeck!
Den eenen versucht naer den roock van de
eere, desen vroetelt in't slyck der sinnelyck-
heyt; dien verweert sich inde doornen der
ryckdommen: weynich zynder, en al te wey-
nich

nich die trachten naer eeuwighe en bestandighe goederen.

De *Helle* heeft haeren mont altyt open, 't meeste deel der menschen zyn slaeven des duyvels, allen vleesch wandelt verkeerde weghen; en de Zielen daer Christus zyn bloedt voor stortende ghestorven is, daelen in de afgronden der tormenten, om inder *Eeuwicheyt* daer niet uyt te komen. En is dit geen ellende, ô dienaeren Godts, weerdich om beweent te worden van alle die jever en medooghentheynt heeft, jae beweent te worden met bloedighe traenen?

Ghelooft my Christene jonckheyt, indien ghy dese dinghen wel overleyde, eer ghy door't ongebonden en ontuchtich leven u selven worpt inden afgront der *Helle*, 't en waer niet moghelyck dat ghy met de bittere soeticheynt der wellusten soude willen kopen een *Eeuwicheyt* van lyden.

Dat de duyvels door Godts ghehenghenis eens voor u aensicht quamen trecken Judas uyt der helle, ghevetert met gloeyende ketenen gelyck hy nu inden brandt light; bleeck, magher, wormachtich, stinckende, vuyl, schroomelyck, doorwont, droef, mismloedich, ende meer als men kan bedencken gepynicht, wat eenen grôuwel soude dat verwecken in u ghemoet? Sa: peyft dat hy daer is, en vraecht

DER HELLE. 43

vraecht hem aldus. Seght my, Judas, wat pynen zyn dat, wat tormenten dieghe lydt? hoe veel jaeren hebt ghy in de *Helle* geweest? ende hoe veel eeuwen moet ghy hier onder noch blyven ligghen, vast gheboeyt met de andere verdoemde?

Hy sal u antwoorden, Myne pynen zyn groot en sonder ophouden, maer 't arghste is zy zyn *Eeuwich* duerende. De minste van myn smerten gaet te boven alle straf die de Goddelycke of menschelycke rechtveerdicheyt oyt uytghestort heeft op deser aerde: maer hoe scherp dat myne doornen steken, zy souden roosen schynen, indien zy eenighe verlichtingh of rust hadden, oft eenich eynde te verwachten. Daer en is gantsch gheen hoop voor ons, van oyt te gheraccken uyt dees grouwsaeme tormenten. Niet een ure, niet eenen oogheblick zyn wyder vry van: binnen en buyten, in lichaem en in ziel, dagh ende nacht ligghen wy tussen den roock en het solfer, de vlammen en den stanck, in't midden der duyvelen.

Ghy rust ghemackelyck, wy staen in't vier: ghy lacht, wy kryten inden brandt; ghy eer, ghy wandelt, ghy handelt onder een, wy versmachten, wy versuchten, wy wanhopen in de vlam. Iffer by u oorloogh, wy ligghen en branden; isser vrede, wy liggen en branden;
isser

isset dagh, wy ligghen en branden; isset nacht
wy ligghen en branden, is't schoon weder
wy ligghen en branden, isset reghenachtich,
wy ligghen en branden: ende noyt en gheeft
ons de Goddelycke rechtveerdicheydt een
vierendeel uers in alle dit lyden tot respyt.

Onse tormenten zyn *Eeuwich*. Ick liggher
nu meer als duysent en sechshondert jaer in:
Cain heefter over de vyf duysent geweest;
noch en isser gheen eynd, noch en isser geen
middel, ja selfs geen beginsel van ons lyden:
maer soo langh als Godt Godt sal zyn, sal Ju-
das verdoemt, Cain verbrandt, en alle de
verstoote ne ghepynicht worden.

Ick bidde u, Christelycken leser, door de
gront-hertelycke bermherticheyt Jesu Chri-
sti, en de liefde dieghe u ziele draeght, leest
en herleest, peyst en herpeyst al wat ghy hier
vindt gheschreven. Vraeght dickwils u Ziel,
vraeght dickwils u Lichaem, vraeght uwe
sinnen en uwe krachten, *Quis habitabit cum
ardoribus sempiternis & cum igne devorante?* Hoe
sal't moghelyck wesen dat ick delicaten
mensch, die 's nachts niet een vloy in't bedt
en kan verdragen, en 's daeghs verschrickt
van eenen mugghebeet, sal konnen eeuwich-
lyck blyven in de vlammen van dat verslin-
dende vier, in die alderswaerfte pynen, om
begrijpelyck aen 's menschen verstant, en
boven al *Eeuwich?* Eenen

Eenen deughdelycken Priester heeft in-
de voorgaende eeuwe bekeert een ontuch-
tighc vrouwe, alleen met dickwils luy uyt
te roepen dese twee woorden, *Helle en
Noyt*, *Helle en Noyt*. Sterffelyck mensch,
Helle en Noyt, *Hemel en Noyt*. Komt ghy
maer eens in't besit vanden Hemel, ghy sult
dat opperste goedt ghenieten sonder vreesse
van't selve inder *Eeuwicheyt* te verliezen;
maer valt ghy daer en tegen eens in de *Helle*,
ghy en komter inder *Eeuwicheyt* noyt uyt.

Helle en Noyt, *Hemel en Noyt*.

*Quinon expergiscitur ad hac tonitrua, jam non
dormit, sed mortuus est*: Die met dese don-
derslaghen, seyt Augustinus, niet wacker
en wordt, hy en slaept niet, maer hy is
doodt.

Pondera

Pondera mihi ignis pondus:

*VVeeght my eens het ghewicht des viers.
Esdraë lib. iv. cap. iv.*

INdien ons vier gheschildert en kont
Sonder smert niet en kan worden gheraecht;
Seght my die de Hel voor kinderspel hout,
VVaerom ghy' er soo luttel wercx af maeckt?
'Ab! wascht allenskens met traenen heel suchrich
v hert en ziele van sonden ontuchtich.
Dat eenen verdoemde oock soo veel doen konda
Hy kreet een volle zee op elleken stonde.

GUL

GULDEN SLEUTEL

Om den Hemel te openen met eenen Act van Berouw, ghetrocken uyt de bemerckinghe der Eeuwicheyt en vande eeuwige grootheyt Godts.

Alder-ghenadichsten Godt, siet, vande hooghe berghen der *Eeuwicheyt* is ten laetsten een straectien van u Goddelijk licht ghedaelt op dees leeghe aerde van myn verduystert hert, dat my heeft doen kennen u *Eeuwige* grootheyt en myne oneyndelijcke verworpenheyt, diesvolghens mijne ongemetene stoudheyt in u te vergrammen, mynen Heer, weerdich sonder maet bemint te worden.

Hoe sal ick dan ongheluckighen sondaer, afgrondt der boosheydt, myn ooghen dorven heffen naer den hemel om verghiffenis van myne misdaden te vraghen? ten waere dat de *Eeuwicheyt* myn hert doorschietende had t'samen doen verstaen, dat ghy, wesende in alle uwe volmaecktheden *Eeuwich* en oneyndelijck, oock *Eeuwich* en oneyndelijck zyt in bermherticheyt, tot den ghenen die u verloornt hebbende om vergiffenis vraeght.

GULDEN SLEUTEL. 49

O *Eeuwige* goedtheyt, ick sal uwe barmherticheden inder eeuwicheyt loven, om dat ghy door u overgrooten ghenade tot my uw' alderonweerdichste schepsel, my niet *Eeuwichlyck* verdoemt en hebt. Wat heb ick gedaen, Heere, of wat goet hebt ghy in my ghesien, als ick soo quaet was, dat ghy my t hebt vergheven; terwylender soo veel ander in de Hel beproeven moeten de strafheyt van uw' onsterffelycke rechtveerdicheyt?

De beweegh-redenen om myne sonden te beweenen zyn sonder eynde: maer ick wilde dat de oneyndelycke liefde, met welcke ghy my verlost hebt van een oneyndelyck quaet, uyt myne ooghen kost trecken ontallicke tranen, en uyt myn hert persen ghedurighe suchten. Ick verblyde my met u, ô mynen Godt, over de goederen die ghy nu besit en in alle *Eeuwicheyt* sult ghenieten; niet om dat ghy my die wilt gheven, maer om dat ghyse besit, en datter my genoeg is te weten datse de uwe zynen dat ick niet en ben: want ick begheere, ô mynen Heere, dat alle de werelt u diene met my.

Hier houde ick op, ende begheere dat al myn leetwesen en berouw over myn sonden, ghesproten uyt het ghepeys der *Eeuwicheyt*, alleen zy om dat ick u *Eeuwighen* Godt heb vergramt.

D

Ick

Ick en kan niet loochenen of de *Eeuwighe* glorie, die ghy voor my bereyt hebt, is een groote saeke; grouwelijk is de helle, daer ghe my af verlost hebt, toelatende datse vervult soude worden van ontallijcke zielen. Evenwel ick en begheer uwe glorie niet te aenschouwen, als om u inder *Eeuwicheyt* te loven; ende ick en wil de hel niet ontgaen, als om dat gy in uwen dienaer ge-eert en gelooft soudt worden inder *Eeuwicheyt*. Ick sou wenschen dat jeder een u *Eeuwichlyck* loofde en diende: en ick vreesse in de hel te gaen om niet te wesen onder 't gheral der ghenen die uwen naem inder *Eeuwicheyt* sullen lasteren: want om dat ghy zyt den genen die ghe zyt, daerom mishaeget my datter oock enen mensch alleen wordt gevonden die u vermaledyde, ende *Eeuwichlyck* vermaledyden sal.

Soo dan, ô Heere, ick protestêre dat ick, al moest het kosten schande en pyne, ja de doot selfs, noyt meer uwe gratie en sal laeten gaen, om dat ghy zyt diege zyt, ende om dat ghy my hebt bemint, ô *Eeuwighe* liefde, daer ick argher was als eenen dooden en stinckenden hondt.

Ick bemin u dan, Heer, en wil u *Eeuwichlyck* beminnen, om u te believe die my alleen ghenoech zyt. Ick bemin u segh ick, in't gesicht van hemel en aerde, ende en begheer niet

GULDEN SLEUTEL. 51

niet anders als u om u. 'T'is my leet dat ick u verlaten heb, om dat ghe zyt dieghe zyt, en dat ick my heb af-ghefcheyden van u die zyt myn *Eeuwich* leven. Och dat ick noyt ghefondicht en had teghen soo eenen Godt, diemen alle liefde en eere schuldich is! Dat alle de rest vry verloren gae, al gy mynen Godt maer en blyft, om dat alles niet en is sonder u, en dat ghy oneyndelycke goet zyt.

Myne kranck heyt, door uwe Goddelycke macht versterckt, sal trachten om noyt te overtreden eenich van uwe gheboden: ende om dat het ghedacht van de oneyndelycke *Eeuwicheyt* veel vermach op myn hert, druckt ô *Eeuwighen* Godt het selve daer altyt dieper en dieper in, op dat het my verwecke tot gedurich weenen, om dat ghy *Eeuwich* zyt, en dat ick u *Eeuwich* Godt zynde heb vergramt, met peryckel van u te verliefen inder *Eeuwicheyt*; want de *Eeuwicheyt* en heeft gheen

E Y N D E.

D 2

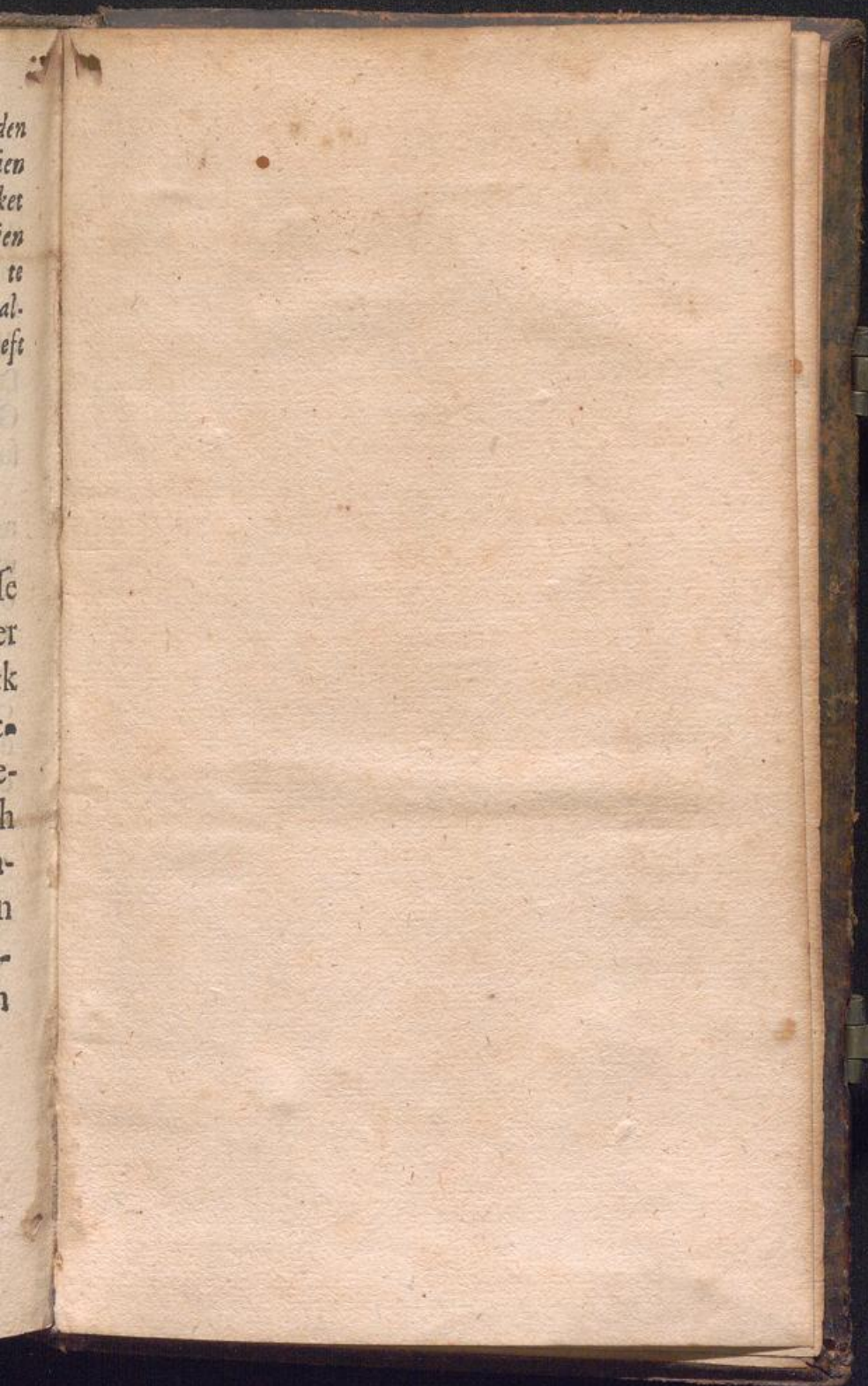
Den

DEn schryver van dit wercken bidt den goeds-jonstighen leser, dat indien hy misschien wilde 't selve doen herdrucken, daer mede ghelycket is sich te vreden houde, sonder daer andere devotien by te doen: want hy selfs, die meynt dat gemaeckt te hebben door besondere inspraeck van onsen Heer, alhoewel hy 't dick wils heeft doen herdrucken, en heeft sich noyt verflout daer iet by te voeghen.

A P P R O B A T I E

HEt waer te wenschen dat dese vier Gront-reghels van jeder Christen soo gestadichlyck in't werck gestelt wierden, als zy uyt de bemerkinge der Eeuwicheyt onwederlegglyck volgen, ende ter salicheyt dienstich zyn: daerom oordeele ick datse bequameglyck verduyft zyn, en door den druck oock in onse Nederlanden ghemeyn sullen worden. Actum binnen Antwerpen 1683.

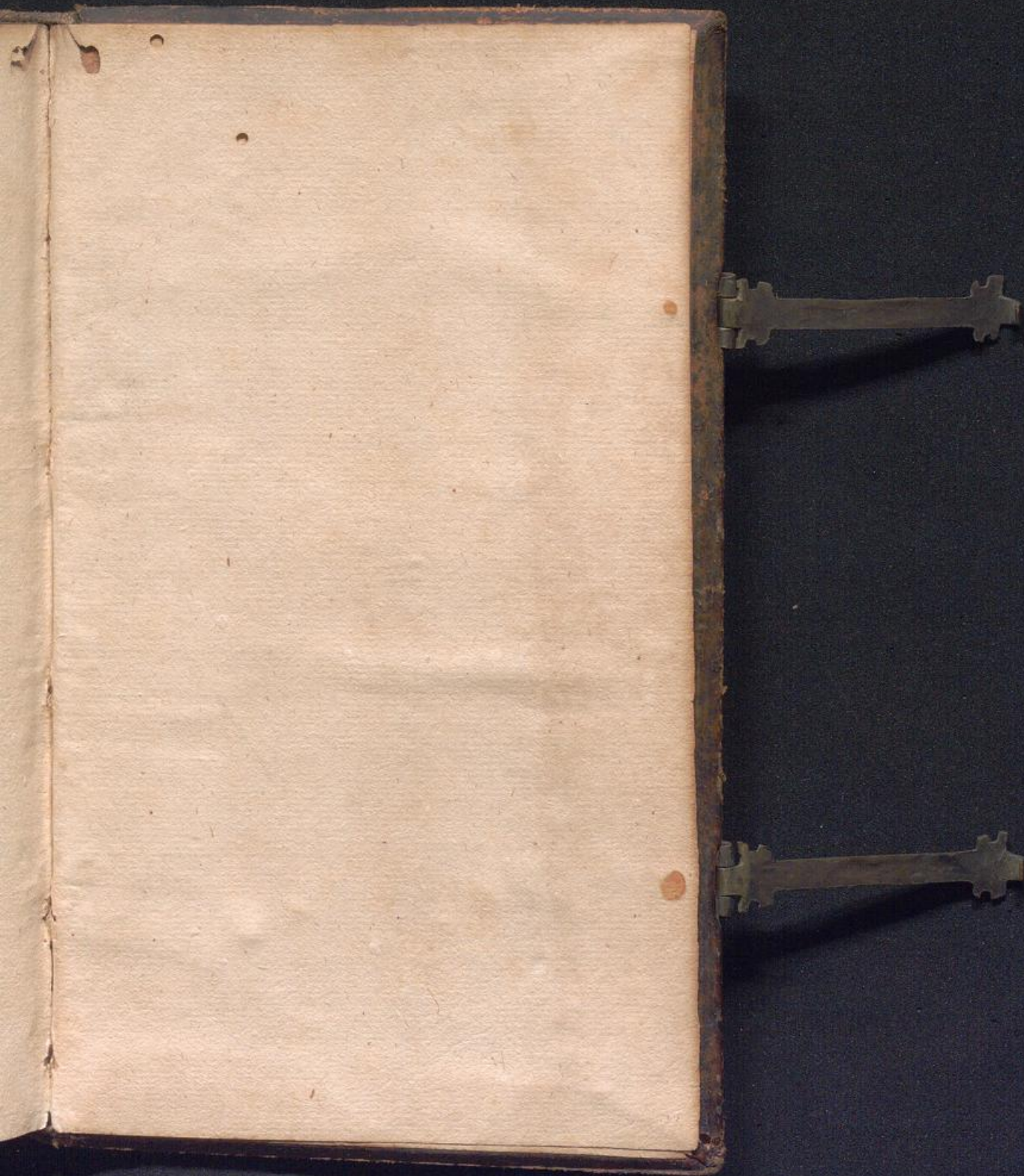
*Antonius Hoeflach Keurder
der Boecken.*

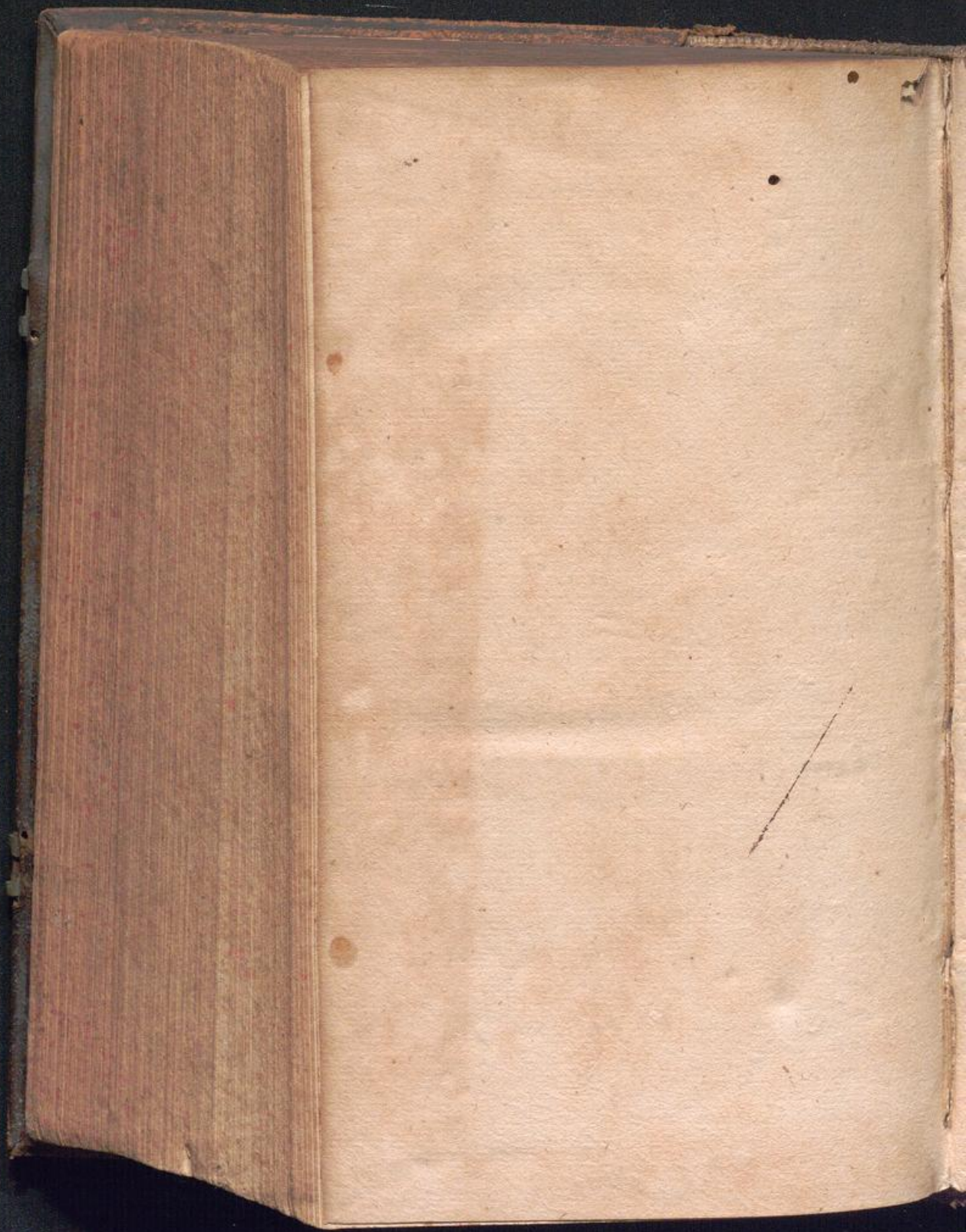

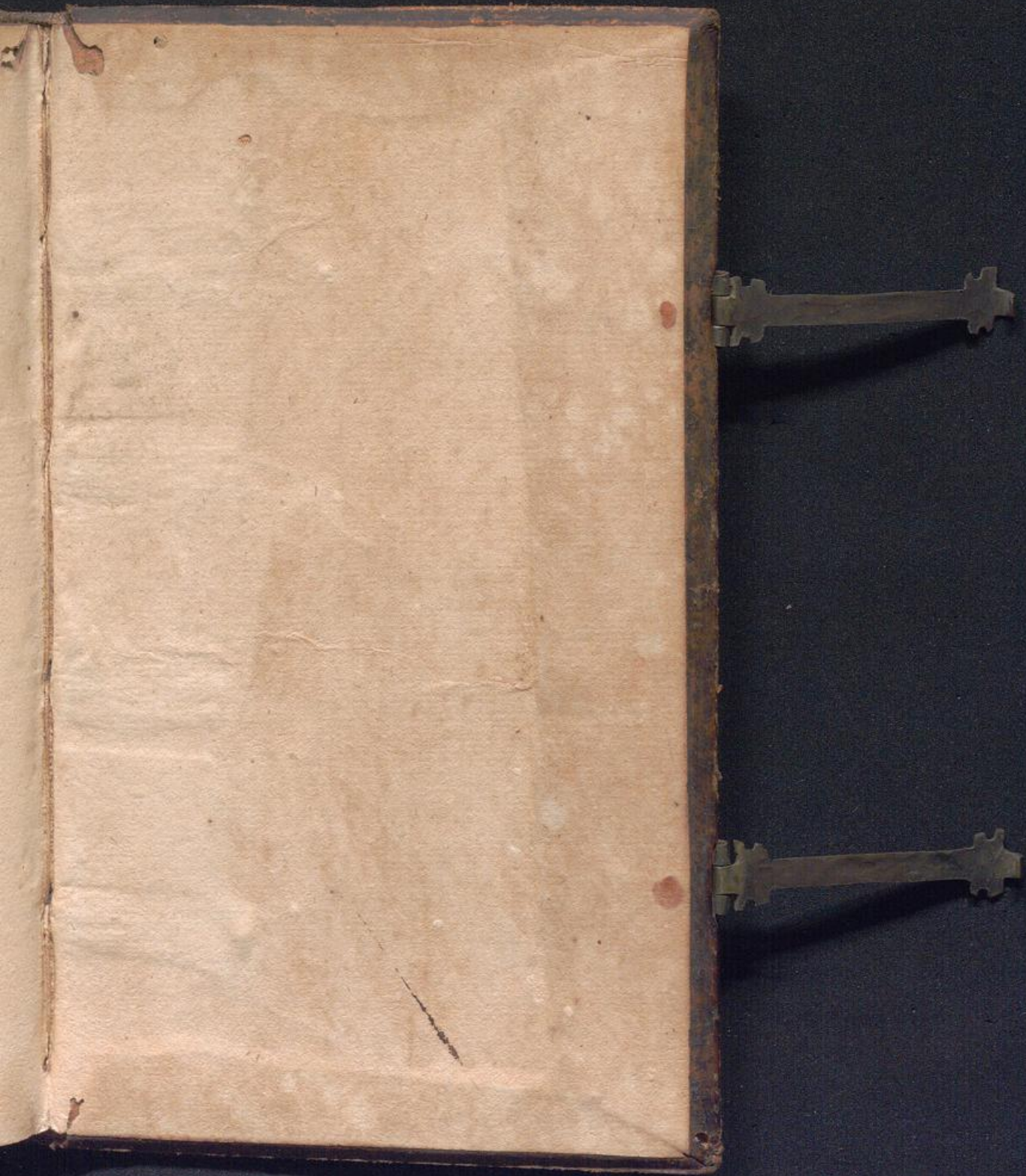
den
ien
ket
ien
te
al-
est

te
er
k
e-
h
n
n

Th
2912